

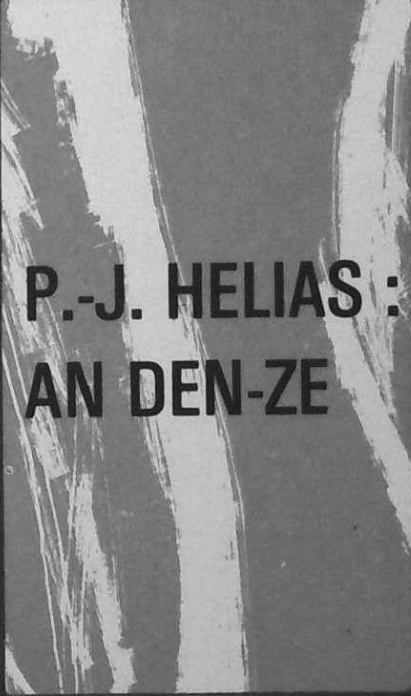
g d

V. SEITE :
ISTOR
AR SKOL
DRE LIZER

P.-J. HELIAS :
AN DEN-ZE

60.000
SKOLIAD
GAND
AR C'HOANT
STUDIA
AR
BREZONEG

N Z

N° 6
EVEN 1977

BRUD NEVEZ

KELAOUENN VREZONEG MIZIEG

N° 6 - EVEN 1977

Rener : Andreo Merser
Sekretour : Jakez Salaun

An oll lizerou ha skridou a zo da veza kaset da : BRUD NEVEZ, 6 ru
Beaumarchais, 29200 BREST.

Priz an niverenn-mañ : 6 lur

Koumanant-bloaz : - priz ordinal : 40 lur
- koumanant-skoazell : azaleg 50 lur
- studierien, soudarded : 30 lur
- liseaned : hanter-briz, 20 lur
- broiou estrañjour : 50 lur

Eur houmanant-bloaz a dalvez evid 10 niverenn.

Ar chekennou-bank a zo da veza kaset war-eeun da : Brud Nevez, 6 ru
Beaumarchais, 29200 BREST.

Ar chekennou-post a zo da veza laket war ano P.-M. Mevel, C.C.P. 1499-55
Roazon.

Disklêriet hervez al lezenn : eil trimiziad 1977.

C.P.P.A.P. : n° 34 627.

Ar merour : P.-M. Mevel

Moulet gand Ti-moullerez ar Martolod, er Gelveneg (Imprimerie du Marin,
le Guilvinec).

C. evid an oll bennadou.

N'eus ket a aotre d'embann eur pennad diwar Brud Nevez, heb beza bet an
aotre d'henn ober.

Ar skridou hag ar pennadou a vez embannet e « Brud Nevez », n'emaint ket
da veza laket war gont ar gelaouenn heh-unan, war gont ar re o-deus skrivet
nezo hebken.

Ar skridou ne vint ket embannet a vo kaset en-dro ma vez tu.

TAOLENN

Golo gand J.-P. Laforgue.

- P.-J. Helias : An den-ze	P. 2
* - A. Keravel : 60.000 skoliad gand ar c'hoant studia ar brezoneg	P. 7
* - Visant Seite : Istor ar Skol dre Lizer	P. 9
* - Huguette Gaudart, Louis Roux, Jeanne Cresson, J. Koster : Deveriou skolidi ar Skol dre Lizer	P. 17
* - A. Keravel : Peleh emaoñ erru ?	P. 23
* - Brud ar yez hag ar vro	P. 26
* - Kalander	P. 28

AN DEN-ZE

I - BEZIT TREMENIAD

Euz ar pemdez n'e-neus ket c'hoant
Gand an dic'hoant ne ra ket forz
Hag e ya kuit diwar e dro
Ken aliez ha ma oar
Evid dioueri e harpell,
E vizier-loaieg.
An arvar da vezañ hebtañ
A zo tro-chañs e hanter all.

II - AR FOETER-HENT

Laret vez dezañ a-wechou chomit
Da goania, da gousked, da gonta kaoz azezet.
Hag eñ a respont n'hellan ket,
Bez ez eus, tu bennag, eul leh braz ouz ma gortoz
Eur brasoh leh eged or bed-ni
A zo da veza lonket ennañ
Penn ha penn-den, tamm ha tamm-douar, rann ha rann-amzer.
Trem' ar strebaot-se on-me bountet a-bez
Heb hasta tiz na mond war-bouez
Na gouzoud din,
Dibleguz-krenn.
Piou greta din, ma jomfen-me
Da goania, da gousked, da gonta kaoz azezet,
Ne gollfen ket roudenn ma hent
Hag ar blenier diweluz ouz ma skoaz
Hag al leh a zo tonket din
Evid ober ma diluziou
Eur wech da vad.

Ha bep tro, koulskoude,
E chom, an den.

III - DIABARZ

En eur vond e ra dezañ : ma mignon,
Dao eo da genta dit 'n em voaza ouzit-unan
Strisoh-strisa
Pa vezi deut a-benn (ha dond a ri ?) ne bouezo ket an dilerh kalz a
dra ken.

Ouspenn-ze
Marteze ne vo dilerh ebed
Evel pa ziazez eun dourenn dilehid
Marteze goude an da-genta-ze
Ne jomo da-houde ebed.

Ha ma ne vefe ar maro nemed ar hendigouez
Penn-da-benn etre diou lodenn ouzit
Dispartiet evid tro-chañs da vuez a-vremañ ?
Ma ne vefe nemed eun askavadenn a-raog an dro-chañs da zond ?
An troiou-chañs n'eus termen ebed dezo.
Rag n'out ket kredig a-walh, ma mignon,
Da gredi en netra.

Pebez goaperez !

IV - KEJADENNOU

Ha pa dreuz he hent eur veajourez bennag ken dic'hoant hag eñ,
med gwerzet dezañ, en a-raog, gand he dic'hoantegez end-eeun,
E lavar kement-mañ ha n'eo ket klevet ganti dre m'emei o vond
pelloh (ha kleved e rafe ouspenn...)
Eun devez, diouz ma beure, em-eus ranket keja gand an hini genta
deut, an hini genta toud, hag hi nemeti, 'nez heh anaoud
Pe 'nez kemer ar boan d'ober dezi beva evid ma deveziou da zond,
Hag abaoe n'eus ken nemed tremenerezed, c'hwi en o zouez,
dizano-kaer na muioh na nebeutoh

Hag en ho keñver en em gavan da viken an diweza d'ho kweled
peogwir ennon-me e harzan ahanoh an eil war-lerh eben, an eil
heb eben, peogwir ema ho fiñvez ennon

Amzer deoh da dremen

Me an disterra chal ho-peus, o houzoud re vad ne hellan kaoud
talvoudegez evid hini ebed ouzoh, ma hent o veza en amdu d'ho
hini, a-grenn.

Med ouzoh ez eus unan euz an tremenerezed a denn da vraz,
abalamour da betra n'ouzon ket, hag ouzin evidoh n'eus forz piou,
se a zo gweloh evid an eil hag ar re all.

Rag euz an hini genta n'eus tamm eñvor nemed drezoh ma n'eus
penn ebed ouzoh ken, e-pad ma lonkan ma hir-amzer dre ho
tennadou-hent.

Med marteze, war an diwez, e tigouezin a-dal gand an hini genta,
dremm ouz dremm,

Penn-da-benn skleriet,

Hag e teuio din koun euz ouzoh oll beteg mervel da veza anavezet
ahanoh enni.

Kerzit ahann !

V - BROKUSTED

Eun tammig c'hoaz da hortoz
Hag e tiverko war eun taol,
Ar mare, al leh hag ar person
A zo eñ

E chomo ar re all
Heb e vezañs
Hag an ollved a-bez
Heb e boultrenn
Hag ar beurbadelez, 'michañs,
Gand chadenn he fredigou
Torret e leh ma oe.

Nemed e kaste pep tra gantañ
'N eur gloza e zell,
Med d'ober petra outo ?

Evidoh al liardou.

VI - AR PORZ TOUELLUZ

Beb abardaez 'n em ginnig rag an Doriou
Heb fasia gwech ebed.
'N em weled ra en e zaoulagad
Hag eñ a-zav war Roz an Tremen,
En e zah eskern ha kig,
Asur mad euz al leh hag an deiz,
Kaer dezo kemma ne gemmont ket.
Lezet e-neus strobachou gwenn
An tammig Er-Mêz hag ar mell E-Barz,
Ha taolet e vragigou kuit, echu ar c'hoari
Evid ar wech-mañ, war an tu kenta.
Ne ra ket forz gand koll pe hounid
Flourroh ar pôtr 'ged ar vilienn
Noaz-ran ema, klozet e zell,
E veillou stard da steuzia gweloh
Hag e hed donedigez, diweluz-kaer
An arched-vor war e ventou rik
E plommo brao, dre gaer ha krak ha dres,
Etre ar staon hag ar stambod
Evid mond d'e ziazeza, pell-pell,
Er mor glaz-livet ha dizafar.
Rouantelez ar Hreiz,
Ken stard e hed m'en em goll e-unan
(Se vez anvet an noz)
A-dreuz roudieier iskiz
A vevenn an Tu-All heb gouzoud mond e-barz
Hag e zigas, allaz, d'e oll stagellou
D'e luziadennou oll adkavet
Gand judaserez an deiz.

Ha dao staga ganti endro.

VII - HUNVREER HUNVRET

Eun dra bennag e denn war-raog,
Eun dra pe eun bennag.
Hag a-dreñv e voug hekleo eur galv lonket en dizonj,
Eñ, 'vad, m'en em halv hag eñ 'ni en em nah

Selaou bervadenn paludou an oabl
O ribotal ar sioulañs,
Loened dizneuz a ya d'en em adaoza
Evid koueza ganeoh.
Pe te, marteze, 'ni 'n em zispenn
Da zamma warnit da ouenn a zeu.
Selaou ouzit o vond a-skign,
O kemer war eun dro da dreuzfurmadur.

Er-mêz outañ, pistiger, e c'hwitell eun ton dilez
O treuzi eur sklerder limbel dorloet oll a frankiz.
Eur gourlano heol glaz e-neus grêt treh evid mond da zoura lehiou
all.

Pe lehiou ? Hag an heol-ze pehini eo ? Gouest da skleria eul
leurenn-c'hoari n'eus warni netra wir 'med ar pezh a ra diouer.

Diwarnañ e chom eun dam-asked tu-bennag en e voud
O tinaoui er-mêz dez e vetou
Heb gouzoud derhel gantañ,
O kendeuzi gand danvezioù all
Pe o suna ennañ an amneuz outo, diêz da houzoud penaoz e hounid
an oll

Diwar seurt mellou loued a ziroud, lip-ha-lip,
da glask eun tres ma teu reziz a-wechou
e hoaladur war-deh a-raog steuzia eur predig goude

Selaou o kestal ho tegemer nemetañ
Derhennou-boud a vilierou

Ha trumm eur galv d'an evez a zav ennañ e leh ma rene e lez-ober
Eur waskadenn re-bar d'eun taol-gor en donderiou.
Ha se a galed, se a hounid adarre, a-bouez nerz a-walh, an oll
douar kollet,
Se 'n em embann eun all ha nemetañ, eneb d'ar rest, en desped
da gilbennadennoù a ra reuz direiz a bep tu

Se a gav termen en eur c'hwez kafe
P'en em zaskor 'n eur zigeri e zaoulagad.

Per-Jakez HELIAS

60.000 a vugale gand ar c'hoant studia ar brezoneg !

P'emañ ar bloaveziad-skol o vond war e echu, eun dra
vad eo teurel eur zell buan war ar pezh a zo bet gellet
ober evid ar helenn brezoneg abaoe miz gwengolo, da
hortoz notennou stankoh :

a) Muioh a stajou a zo bet evid ar vistri o soñjal implij pe
kelenn ar brezoneg. Aozet int bet, e-doug an amzer-
skol, dindan beli Rektor Akademiezh Roazon, ha dre
aked or heneil A. Merser, kuzulier pedagogiel evid ar
brezoneg. Eur c'hwec'h bennag a zo bet evid strolladoù
12/18 a skolêrien ha skolerezed ar Skolioù-Stad (Kenta
Derez) : 3 e Penn-ar-Bed, 3 en Ocheier-an-Hanternoz
hag er Morbihan. Tri all zo bet, e miz mê, e lise
Pont-n-Abad evid strolladoù 20 kelenner pe kelennerez
an Eil Derez. - Kalz re verr eo ar seurt stajou, avad !

b) Ahendall, ouspenn 40 a benn-deveziou kelaoui ha
« kenteliou-skwer » diwar-benn ar brezoneg ha kultur
Breiz a zo bet aozet gand A. Merser e skolioù kenta
derez Breiz-Izel, hag eun niver brao a vistri a zo bet
gwelet gantañ, da zigas diskleriadurioù dezo war
gelenn ar yez.

c) Eun neventi a-zoare ar bloaz-mañ : implijet ha kelennet
e vez ar brezoneg en eun toullad kaer a skolioù kenta
derez, - kalz muioh evid na veze kentoh. E departamant
Penn-ar-Bed, da skwer, e tle beza bremañ etre 60 ha 100
klas hag a vez kelennet or yez enno (ha meur a wech, e
kement klas euz ar memez skol)... tra ma ne oa ket deg
anezo beteg bremañ...

Fors pegen striz ar pezh zo bet aotreet ar bloaz-mañ
(krouidigez eur post kuzulier evid ar brezoneg, paperen-
noù hag an enklask ofisiel o tigouezoud barz ar
skolioù...), setu m'eo bet roet eul lañs d'ar helenn

brezoneg ha ne oa ket bet kent neuze. Emrousted ha labour diehan ar huzulier o-deus talvezet kalz, eveljust, red eo henn merka frêz.

d) Hervez an enklask greet e skoliou kenta Breiz-Izel, ez eus en tu all da dregont mil a vugale hag o-deus lavaret e karfent studia ar brezoneg. Pa n'o-deus ket respontet an oll skoliou, ha pa n'o-deus lavaret mistri zo nemed e oa « niveruz » ar vugale o c'hoantaad heulia kenteliou brezoneg, e tle beza kontet ez eus 50 pe 60.000 bugel dindan 11 vloaz hag a houlennfe deski pe studia yez o bro.

Diouz kostez ar vistri, ouspenn 600 o-deus diskleriet e vefent prest da gelenn ar brezoneg (anavezet mad ganto), gand ma hellfent heulia eur staj.

Hag e-barz an Eil Derez, 92 skol (war 187 bet respontet ganto) a vez kelennet ar brezoneg enno d'eun 2.500 a skolidi, ha 80 a gelennerien o-deus goulennet dond d'eur staj a bedagogiezh war ar yez.

Ne ro ket an enklask da houd, war a zeblant, ped a dud yaouank a zo e-barz ar skolachou ha liseou, ha ne deuont ket a-benn da gaoud kenteliou brezoneg en o skoliou. Degmilierou anezo, sur awalh !

Setu aze eun nebeud chifrennou hag a oa, anad eo, dianav-kaer d'an Ao. Haby, pa lavaras, e Roazon, ar miz all, o respont d'eur helaouenner, « n'eus ket trawalh a houlenn a-berz ar skolidi » evid ma hellfe beza krouet postou ispisial war ar helenn brezoneg !

e) Dond a raim endro, eur miz all da zond, war ar goulennou a jom heb beza sevenet (kenta hag eil derez, stajou niverusoh hag hirroh). Pell emañ hoaz diouz eur statut !

A.K.

Istor « Ar Skol dre Lizer »

Piou n'anavez ket Visant Seite ? Ha piou koulskoude ah anavez istor « ar Skol dre Lizer » ? Setu perag on-eus pedet V. Seitê e-unan da skriva an istor-ze. Kalz traou all e-nije bet gallet lakad e-barz, na pa vefe nemed poueza war al labour vraz e-neus bet d'ober abaoe 30 bloaz 'zo pe dost, pa ne ra ken nemed war-dro ar brezoneg. V. Seitê avad ne blij ket dezañ en em lakaad en araog. Rei a raio ar penad-mañ neuze da anaoud penaoz eo bet kresket ar « Skol dre Lizer », ha penaoz e ya endro. War-lerh, e vo kavet da lenn 4 bennad berr all, deveuriou bet savet gand 4 skoliad euz ar « Skol dre Lizer », unan anezo o veza eun estranjour : testeniu hag a ziskouez e oar V. Seite deski brezoneg brao d'ar re a heuilh e genteliou. (1)

Goulenn a rit diganin skriva evid « Brud Nevez » istor ar « Skol dre Lizer ». Lavaret em-eus « ya » deoh dioustu. Diegi am-eus bet avad, o kregi gand al labour, rag evid skriva an istor-ze e tiefen konta eur bern traou : va buez a-bez a zo enni ha den ne blij dezañ displega e vuez dirag an oll.

Pa fell-deoh avad, e skrivin amañ eun draig bennag. An neb a glasko gouzoud hirroh a hello furchal ar berniou paperiou diwarbenni am-eus laket e levraoueg Sant Gweno-le, e Landevenneg. Renket int bet brao-kenañ gand va mignon an Dr Lebreton euz Boulvriag.

Bez e hellan lavared e vo bet eet va buez penn-da-benn, koulz lavared, gand ar brezoneg. Abaoe ar bloaz 1953 ne ran nemed an dra-ze. Ha dija azaleg 1941, e oan bet diskarge euz eul lodenn vad euz va labour-skol, gand va zuperioired, din da gaoud muioh a amzer da zevel levriou-skol evid deski ar brezoneg d'ar vugale. Edon neuze rener skol e Rosko.

Dija, labourer-douar e Kleder beteg va zeiteg vloaz, e lennen kalz, e kanen hag e skriven e brezoneg. Beb miz e prenen « Feiz ha Breiz » an Aotrou Perrot. Kemer a reen perz e konkouriou an divnadennou.

Setu penaoz on bet lohet.

NE OA KET NEUZE A LEORIOU-DESKI

Distroet d'ar skol evid adkregi gand va studiou, na ped kwech ez eus bet diframmet diganin tammou paper ma skriven warno barzonegou brezoneg evidon va-unan. Va liziri d'am herent a veze enno ive kalz a vrezoneg.

Kroget d'ober skol e Pleiben e 1928, d'ar re vihanna, va helennadurez a oa diouyezeg. An tri hart euz ar vugale ne ouient ger galleg ebed o tond d'ar skol.

Va henteliou kateliz a reen dezo penn-da-benn e brezoneg. Konta reen dezo ive, p'o-deveze labourer mad, eur pennad euz eur gontadenn vrezoneg. Ha nag a ganaouennou hag a gantikou a veze desket e-doug ar bloaz !

Ensellourien an Eskopti, anavezet ganto va helennadurez diouyezeg, a reas din ober tro an Eskopti da rei da houzoud d'ar vistri-skol, va doare-kelenn. Evel-se ive, e houlenas R. Delaporte diganin, ha digand va henvreur Fanch Uguen, er bloaz 1938, lakad va henteliou en eul levr. R. Delaporte, d'ar mare-ze, gand skoazell Yeun ar Gow, Doue r'e bardono, ha F. Kervella, a dremene dre skoliou kristen kantoniou Pleiben, ar Hastell-nevez, ha Karaez. Kinnig a ree d'ar vugale o lakaad da dremen eun testen-studi e brezoneg, eur « Certificat d'Études », evel ma oa e galleg. D'ar re a felle dezo, e veze desket e-pad ar bloaz lenn, skriva ha konta e brezoneg. Da fin ar bloaz-skol e veze roet eun « diplom » d'ar vugale a veze kavet barreg a-walh.

150.000 LEOR HAG OUSPENN AN-EUS GWERZET...

Med mankoude a ree levriou-deski brezoneg da lakad etre daouarn ar vugale. Ahano eo bet ganet va levr kenta « **Me a zesk brezoneg** ». Med kudenn ar skrivadur (dija !), hag ar

brezel o tond, a viras ouz al levr da veza moulet. Ne zeuio er-mêz nemed e 1941, pa vo laket eun tamm brezoneg er skol gand gouarnamant Vichy. Moulet eo bet e K.L.T. hag an dra-ze war ali Roparz Hemon. Berz a reas : teir mouladenn en eur ober tri bloaz. 25.000 gwerzet er skoliou kristen, war 28.500 bet moulet. Al levr kenta-ze ne oa nemed eul levr da zeski lenn ha skriva e brezoneg, d'ar vugale a gomze mad ar yez er gêr.

Med, bez' e oa bugale all, niverusoh-niverusa bemdez ha ne gomzent ket brezoneg. Evito eo bet savet neuze « **Le breton par l'image** », bet moulet da genta war « **Olole** », eur gelaouenn evid ar vugale. E penn kenta ar bloaz 1944 eo bet laket ar henteliou-ze en eul levrige daou liou... A-benn an deiz a hirio ez eus bet gwerzet anezañ ouspenn 60.000 skwerenn.

Red e oa ive soñjal er vugale vrasoh, er re ne ouient ket a-walh vrezoneg evid heulia « **Me a zesk brezoneg** ». Neuze, azaleg 1942, va henvreur Lorañs Stephan ha me, a grogas da zevel eul levr all : « **Yez on tadou** » (2) a zeuio da veza, e 1957 « **Deskom Brezoneg** » anavezet hirio gand an oll, pa'z eus bet gwerzet tost da vad 20.000 anezañ.

Er memez amzer, Lorañs Stephan, kelenner e Kastell-Paol (me a oa e Rosko) a labourer stard, gand skoazell e skolidi euz klas ar « brevet » da zevel or « **Geriadurig Brezoneg-galleg ha galleg-brezoneg** ». A-benn bremañ ez eus bet gwerzet anezañ ouspenn 50.000 skwerenn (3). An eil levr eo bet hemañ, da veza moulet e skrivadur ar Skol-Veur. An hent a oa bet dija digoret gand levrige an Dr Tricoire : « **Komzom, lennom ha skrivom brezoneg** ».

Setu ar pez a oa red gouzoud a-barz kregi gand istor « Ar Skol dre Lizer ».

EUR SKOL EVID AR GELENNERIEH

Distroom d'ar bloaz 1945, da Rosko. Echu ar brezel; adkroget eo ar skoliou da vond endro dindan eur houarnamant nevez. Dindan « Vichy » e oa eet eun draig bennag a vrezoneg er skoliou. Er « Certificat d'Études » e oa eun armodennig vrezoneg, a roe tro d'ar Vrezonegerien vihan da hounid eur poent bennag.

Med pa oe skubet « Vichy » ne jomas netra war e lerh. Den, koulz lavared, ne grede mui sevel e vouez da houlen eur plas er skol evid ar yez. Soñjal a reen er vistri-ze hag o-doa greet brezoneg en o hlasou, gand skoazell on levr :

« **Me a zesk brezoneg** ». Kement tra bet moulllet e-pad ar brezel a oa gwelet fall.

Red e oa, koulskoude, mired ouz an tan da vervel, da hortoz eun amzer welloh. Gouzoud mad a reen e teufe endro, eun deiz pe zeiz, an amzer-ze, ha ne oa ket a leh da fallgaloni.

Eur gomision euz Bro-Gembre, aotreet gand Pariz d'ober eun enklask e Breiz, evid pezh a zelle ouz kelennadurez ar yez e-pad ar brezel, a skrive kement-mañ en he « rapport » (ebrel 1947) : « *L'on doit insister sur le fait que les services qu'ils rendent à la langue bretonne (ils, ce sont les compositeurs de méthodes scolaires) sont intelligents et éclairés. Nous en trouvons une preuve dans les livres d'enseignement du breton, à l'usage des enfants, dont quelques-uns au moins, sont, du point de vue du fini et de la méthode, bien meilleurs que les meilleurs livres que nous possédons au Pays de Galles pour le même objet. Nous devons mentionner en particulier « Le Breton par l'image » par le Frère Visant Seité, que nous avons eu le privilège de consulter à Morlaix* ».

A-benn neuze dija, e oa diwanet em spered ar zofñ da zevel eur « **Skol dre Lizer** », med evid ar gelennerien gristen nemedken. Med gwaso zo n'am-oa ket eur gwenneg toull etre va daouarn evid-se. Aluzennou a zeuio avad, tamm pe damm, a-benn ar fin : a-walh evid loh.

DIZAMMET DIOUZ VA LABOUR-SKOL

An dorn-skrid euz « **Yez on Tadou** » a oa prest ha skriverezet brao gand Lorañs Stephan. Hemañ a oa bet darbet dezañ koll e yehed gand al labour a houlennas an dra-ze digantañ. An dorn-skrid-se a vo diazez va « **Skol dre Lizer** ». Pep kentel, 32 anezo, a vo berreet ganin, ha laket e teir bajennad : eur bajennad geriadur, eur bajennad yezadur, hag eur bajennad deveriou. Ar gentel genta, liesskivet evel-se, a oe kaset d'an oll vistri-skol o-doa respontet d'am lizer-kelth.

Da heul o deveriou kenta reizet ganin, e kasen dezo teir follennad an eil kentel. An traou a yeas braoig endro, er hiz-se, beteg fin ar bloaz-skol. Eur hant bennag e oant : fre-red, leanezed, beleien, mistri-skol libr. Ne gouste dezo nemed arhant an tîmbrou.

Er memez amzer e oan rener skol Santez-Barba e Rosko. Med va zuperoied am dizammas eun tammig diouz va labour-skol din da gaoud muioh a amzer da ober war-dro va « **Skol dre Lizer** ».

Er bloaz 1947 e kuitais Rosko, evid mond da ren skol Sant-Yann e Treboul. Va « **Skol dre Lizer** » a yeas d'am heul, evel-just.

Eno ive on bet dizammet diouz va labour-skol. Derhel a ris avad d'ar henteliou brezoneg en oll glasou, evel m'am-boa greet e Rosko, hag an dra-ze pell a-raog ma oa votet lezenn Deixonne.

Red eo lavared avad, e oa abaoe 1930, eur gemennadurez a-berz an Aotrou Duparc, Eskob Kemper ha Leon, hag a houlenne kelenn ar brezoneg hag istor Breiz, eun eurvez bep sizun, e oll skolioù kristen an eskopti.

DANVEZ SKRIVAGNERIEN

Diwar neuze, « **Le Breton par l'image** » a vo derez kenta ar « **Skol dre Lizer** », ha « **Yez on Tadou** » an eil derez. Moullet e vo al levr-mañ gand ar « **Cercle de Brocéliandou** » e Roazon e 1949, med an hanter hepken euz an dorn-skrid. Azaleg 1957, « **Deskom Brezoneg** » kresket euz an hanter, a gemero plas « **Yez on Tadou** » evid ar « **Skol dre Lizer** ». Ne vo mui a genteliou da roneoskriva, med eur follenn deveriou hepken evid pep kentel.

Eur wech echuet al levr kenta e vez roet d'ar skoliad eun « testenif studi » kenta derez. Evid gounid an teil derez e ranker mond beteg penn « **Deskom Brezoneg** ». An testeni-mañ a zo tenn a-walh da hounid. Al lodenn vihanna hepken a hell e gaoud. Diwar neuze e hell ar skoliad skriva brezoneg êz a-walh. Goulennet e vez digantañ neuze sevel danevellou diwar-benn tra-pe-dra. Eur berniad mad euz an danevellou-ze a viran c'hoaz. Darn a zo bet moulllet e « **Bleun-Brug** », e « **Brud** » pe e « **Breiz** » e-kerz ar bloaveziou tremenet.

Bez' e hellan lavared ez eus danvez skrivagnerien e meur a hini anezo. Menegi a hellan dreist-oll Yann Biger hag a zo a-nevez eet gantañ priz kenta FR3. An eil priz a zo bet gounezet gand va mignon ha skoazeller a-viskoaz, Korantin Riou.

SKOAZELLERIEN HA SKOLIDI...

Pa'z eo deuet va skolidi da veza niveruz eo bet red din goulenn sikour. N'eo ket skoazellerien eo a vankas din. Sikouret on bet evel-se da genta gand an Ao. 'n Eskob Fave (a-raog ma oa eskob), Kristian Brisson, Yvon Troal, Yann Cormerais, Jean Betrom... Hirio ez om unneg o tivanka an deveriou : an Aotrouned Riou, Salaün, Auffret, Bijer ha

Seite; an Dimezelled Guerneur, Stang, Quenaon ha Martin;
an Intronezed Rozmor ha Gaudart.

Re all a gavin c'hoaz, pa garin, e-touez va skolidi goz, rag
ne gemeran va divankerien nemed e-touez ar re-mañ, dezo
da houzoud mad, goude beza bet er skol ganin, e-pad daou
pe dri bloaz, penaoz en em gemer.

V. SEITE

Niver va skolidi dre lizer, goude beza bet chomet etre 100
ha 200, a zo bet kroget da greski kalz azaleg ar bloaz 1968.
Neuze e oa 213 skoliad. Med e 1969 eo savet da 504. Er
bloaveziou da heul e kavom evid pep bloavez : 615 - 756
704 - 806 - 846 - 866 ha 1152 evid ar bloavez diweza.

Daoust ha mond raio an niver anezo atao war gresk
evel-se ?... Ya, gand ma kendalho or skolidi goz da labourad

evidom. Rag dreizo eo e teu deom bep ploaz al lodenn vrasa
anezo : 43 % warlene.

Penaoz eo deuet ar re all ? 16 % dre ar journal « **La
Bretagne à Paris** », 9 % dre an « **Télégramme** », 8 %
dre ar journal « **Breiz** », 6 % dre an « **Ouest-France** »,
4 % dre ar radio, ha 14 % dre bep seurt kelaouennoù.

Eur rummad kelaouennoù zo en Emzao breizeg ha ne
gomzont morse euz « **Ar Skol dre Lizer** », kelaouennoù
brezoneg koulskoude, hag a reseo kalz lennerien euz or perz.

E peleh ema or skolidi o chom ? 356 a zo euz ar Finister. 66
euz ar C-d-N, 56 euz ar Morbihan, 32 euz an Ilh-ha-Gwilen ha
86 euz al L.A.

Euz Pariz e teu 239 skoliad, ha 274 euz an departamanchoù
all. Ar broiou estren o-deus roet deom er bloaz-mañ 42
skoliad.

Ma sellom ouz ar micheriu e kavom an dra-mañ :
Studierien 631; kelennerien 114; implijidi buro 88; ouvrierien
37; patroned 35; war o leve 40; soudarded ha martoloded
17; war-dro ar yehed 20; a bep seurt 77. N'o-deus ket roet
da anaoud o micher : 57. Mammou a familh 36.

Etre toud a kavom 618 gwaz ha 534 maouez. 741 o-deus
dindan 25 bloaz.

LEVRIOU NEVEZ

Prezidant kenta ar « **Skol dre Lizer** » beteg e varo, eo bet
an Aotrou Mocaer. Hirio on-eus en e blas or mignon mad an
Aotrou Xavier Trelu.

Dre berz an Dr Vourc'h hag an Dr Pinvidig om bet deuet
a-benn da gaoud eur zikour arhant digant Kuzul Meur ar
Finister, azaleg 1953 : 100.000 lur goz da genta, ha 300.000
bremañ. An Intron a Rohan Chabot a ro deom kemend-all.

Evid kaoud ar zikour-ze eo bet red deom a-raog, diskleria,
hervez lezenn ar bloaz 1901, or « **Skol dre Lizer** », e-giz
kevredigez, hag he digeri ive d'an oll, er-mêz euz ar skol.

Daou vloaz zo ive, eo bet yaouankeet ganeom ar « **Skol
dre Lizer** », hervez spered an amzer a-vremañ, ha doareoù
nevez an deski-yezou.

Diazezet eo bremañ war « **Le breton par les ondes** » a zo
anezañ daou levr modern, enrollet war minikasetou.

Or skol a zo evid netra. Med prena ranker, evel-just, al levriou a zo red. Evid an dispignou a bep seurt a zo evid kas ar skol endro, e vez goulennet 20 lur ouspenn.

V. SEITE

(1) Ar Skol dre Lizer, Ti Karre, 29130 KASTELLIN. Lakad eun timbr evid ar respont.

(2) Diskouezet am-oa bet dorn-skriz al levr-se da R. Hemon, e-pad kendalh etrekeltieg Dulenn, er bloaz 1947. En eur rei din an dorn-skriz endro, goude beza sellet outañ, e lavaras din : « Red eo embann al labour-se. » Ha me da houleno digantañ : « Ya, med e peseurt skrivadur ? » Respont a reas din : « O ! e K.L.T. evel-just ». Ha setu perak eo bet moulet « Yez on Tadou » e K.L.T.

(3) A-raog kas ar periadurig-se d'ar voullerez (1956) e oan eet e-giz kannad da Voulnriag, da gefver eur gouel hag a oa eno en enor da Erwan ar Moal (Dir-na-dor). Urz am-boa da ginnig ober emgleo endro d'ar skrivadur K.L.T. Med en aner. Lavared a hellan e oan bet kaset da zutal brulu da Venez-Are.

Klaskit deom koumananterien nevez

Pephini e goumananter nevez !

40 lur ar houmanant-bloaz da Vrud Nevez

30 lur hebken evid ar studierien
hag ar zoudarded

Hanter-briz, 20 lur hebken, evid al liseaned

*
*
*

**Kement hini e-nevo bet kavet
5 koumananter all da Vrud Nevez
a vo kaset eul leor dezañ evid netra !**

DEVERIOU SKOLIDI « Ar Skol dre Lizer »

KOLLET

Beb bloaz, da vare ar Pantekost, e vez lidet pardon al laboused e koadeg Toullfoenn. Dioustu e lavaran deoh ne garan ket an engroez, an trouz, ar bouldrenn, med penaoz ober mod-all pa'z emaoch o chom e Kemperle, heb mond da bardon ho kornad-bro ? Ha ne glaskan ket kuzad om kizidig da zon ar vombard ha da weled an tavañjeriou brodet. Posubl eo n'eo nemed « folklor » med ma'z eo dudiu ?

Ha setu-ni eta, goude eun taol-lagad ouz ar bagadou hag ar gorollerien, e-touez an engroez, bountet, hejet, mouget... E-pad ma klaskom tostaad ouz eur stal-evaj, on bugale gand o hendirvi o-deus kuitaet or horn evid dispign o zamm gwenneien... ha pa zigouezont endro ganeom, e vank unan... on Lorañsig. E peleh ema-hi chomet ? E-kichenn stal nouga Montelimar, sañset... med aze n'eus Lorañsa ebed mui. E peleh klask anezi ? War an hent ? en tu dehou e leh ema o trei hag o yudal, dirollet, ar hezeg-koad ? en tu kleiz e leh ema an abadenn goroll ha sonerez ? Daoust ha ne vo ket bountet, pilet, flastret ?

« Chomit aze war ar hleuz, eme va gwaz. Marteze e welo ahanoh a-drugarez d'ho porpant ruz; ha me, e-pad an amzer-ze, a yelo d'ober eun dro... »

Ped munutenn hir am-eus tremenet o houzhouka... Ne welen netra, med evidon-me e oen gwelet muioh eged va zro ! Gand an hegas hag an anken emaoch « eet toud ». Va gwaz a zo deuet endro heb Lorañsa. Youhal er mikro ne rafe netra gand an trouz a zav dindan ar gwez-dero braz. Red eo

klask en eun tu hag en eun tu all beteg ma kavfem on merhig. Diskenn ha pignad ar strêd; selled piz ouz ar stalioù madigou ha fritez; harpa dirag ar podium e leh ema greet an abadenn zonerez rag eh anavezom mad karantez Lcrañsaig evid an dañsou hag ar muzik breizeg. Nag e karfem gweled he fennad bleo du !

Med netra. Da beleh mond erfin ? Daoust hag eo bet laeret, gloazet ? Rannet eo va halon gand an anken. Ne ran mui nemed en em stlejal, ha prest on da leuskel eur vlejaden a vefe klevet dreist gwez Toullfoenn beteg an neñv. Hag a-greiz-oll e welom or marmouzig e-tal telt ar zikouristed. Droed on-eus da gaoud diganti rebechou c'hwero.

« Perag n'oh ket deuet da glask ahanon amañ ? Pa oant kollet, kement a aon am-eus bet e-mesk an oll dud-se ! Goude eur pennadig on eet du-ze d'ar hroaz-hent, da gavoud eun archer e-neus kaset ahanon d'ar zikouristed. Abaoe div eur emañ ouz ho kortoz; ha c'hwil, a oa o fringal er pardon ! C'hwil na rit fout ganin ! » ha hi diroll da zifronka.

Goude trugarekaad or zaveterien, ne jomjom ket da huñvreal. Ne chikanjom ket zoken ar vugale pa guitajom buan ar gouel, ha koulskoude ne om ket boazet da vond kuit heb nougadenn na pralinenn ebed !

Koadig ar Manatiou e-kichen karr-bont Kemperle a zibabom evid sioulaad on aon. Nag a zudi beza azezet dindan ar gwez-akasia, deliou tener ha blokadou gwenn fronduz dezo ! Huanadi goustadig a ree Lorañsa ha kregi a ree stard e breh he herent. A-wechou e floure va breh gand he diweuz. Kompren a reen he foan. Neket beza kollet en eur hoad a zo terrupl - an natur ne vez ket aliez fall ouz an den -, med kollet en eun engroez dizeblant, an dra-ze eo an hini a zo spontuz !

Huguette GAUDART

AN TARO

Goude beza bet dizouardet, war-dro fin ar bloaz mil nao hant daou-ugent, me am-oa kavet labour evel rener

magerez-loened en eun tiegez braz, pe kentoh eun domani vraz bet savet gand kalz a atanchou ha tiegeziou. War an domani-ze e veze maget kalz loened : saout, defved, moh ha kezeg, an oll a ouenn digemmesk, dibabet aketuz, hag enskrivet e leoriou kontrollerez o gouenn, ha dre skwer, e veze gwerzet tirvi yaouank, gand o roll-orin, eveljust.

An tirvi koz, bet prenet aliez e broiou estren, a oa loened a dalvoudegez vraz, hag en abeg da ze, e vezent miret pelloh eged ma veze boazet en tiegeziou all. Koulskoude, ne veze ket posubl atao miret anezo ken pell ha ma veze c'hoantaet, rag en eur gosaad e teuent aliez da veza droug ha dañjeruz, hag a-wechou, ne felle ket d'ar baotred-saout ober war o zro.

Gand an nevez-amzer, evel boazet, e oa bet lakaet eun tropell annoared a zaou pe dri bloaz en eur prad braz, klozet gand orjalenn dreineg, ha ganto eveljust eur mell taro a c'hweh vloaz.

Eur mintinvez a viz mae, ez is da weladenni al loened, evid konta anezo ha gweled hag-eh e oa mad o yehed. Pa erruis war ar prad, e teuas war va zro an onnered, hag an taro ivez, hag e welis ne vanke hini ebed anezo, hag edo an oll e stad vad.

Goude beza bet deuet davedon gand al loened all, e chome an taro em hichenn, hag e heulie ahanon daihmad evel eur hi, med ne welis netra gourdrouzuz en e zoareou. Kerzed a ris eta, sioulig daved ar harz evid mond er-mêz euz ar prad, hag an taro d'am heul.

An dra-ze, erfin, a zeblante din iskiz a-walh, hag em-boa keuz da veza bet dizoñjet kemer eur vaz ganin. A-benn eur hammed bennag, e chomis a-zav, ha troet war-du an taro, en em lakis da gomz outañ garo, evel ma reer ouz eur hi evid e bellaad.

Hag e gwirionez, e chomas an taro a-zav, med pa stagis endro da gerzed, e kerzas d'am heul adarre hag e chome a-zav pa baouezan da gerzed.

Me a reas evel-se diou pe deir gwech, hag erfin, pa erruis tost a-walh d'ar hael, e kendalhis da gerzed, hep teurel evez ouz an taro.

Ar prad a ziskenne goustadig, med eur pemp metr bennag a-raog erruod e-kichen ar harz, e teue an diribin da veza sonnoh, evel ma vije bet eno gwechall eur foz koz, hag e vije bet leuniet diwezatoh gand re nebeud a zouar. Pa erruis

er poent-se, ne gomprenis ket da genta ar pez a c'hoarveze ganin.

Santoud a reen eun dra bennag a vounte dindan va divorzed hag a redie ahanon da blega va daoulin, ha neuze, en em gavis azezet war dal an taro. Goude-ze e oen dibradet ha stlapet etrezeg al laez, hag e kouezis war va hein e traoñ an diribin, dirag al loen. Da genta e chomis badaouet gand an taol, med e welis an taro o tond davedon, e benn izellaet hag e gerniel war-raog. Dioustu e savis war va zreid. Re dost edo neuze al loen evid din gelloud tehed. Buan e yee va spered endro. Red e oa din herzel ouz an taro raktal, hag e stagis da grial outañ, evel m'am-oa greet diagent. Eun eilvedenn pe ziu e chomas a-zav, hag e kerzis a-gil beteg an orjalenn ha ne baouezen ket da grial ouz an aneval, hag eñ a gendalhe d'am heulia, med ne reas droug ebed din beteg ma oen tremenet en tu all.

Ha neuze, e santis eur boan vraz em hein hag em diskoaz, hag e rankis gourvez war an douar. Med en eur weled ahanon gourvezet, e stagas an taro da vlejal, hag en em lakaas da gleuza an douar gand e gerniel, hag e klaske tenna peuliu ar sklotur ha neuze, gand aon ma teufe a-benn d'o diframma e kavis gweloh sevel ha mond kuit evel ma hellen, da lavared eo goustadig-tre, en eur gamma, ha va hein daoubleget ganin. Ha goude-ze, e-pad muioh eged eur zizun, ne hellis mui kerzed nemed gand eur vaz.

Louis LE ROUX

AR YARIG ROUZ

Klag, klag, klag,
O haloupad, en eur glochal,
Hag ive o furchal
Ar yarig rouz a c'hoarz.

Kuig, kuig, kuig,
Ha war he lerh, eul labousig,
Unan ruz,
Diwar ar yer.

Ne zebran mui nemed gwriziou
Med me a ya war ar pladou,
E pod ar yer da eva dour,
En asiedou da zebri brenn flour.

War-lerh ez on ganet
En eun arbel,
Unan e pep penn,
An hini rouz, an hini wenn.

Hag ar yer a zeue
Ar mond ha dond
Da zefi en neziou
E-pad ma vezent o tebri.

Jeanne CESSOU (Plouzeniel)

O WELADENNI ILIZ PLEIBEN

Meur e wech on bet e Breiz ha gwelet am-eus eno meur a dra. Unan euz an traou na zizohjin biken, avad, eo kloz parrez Pleiben, bet gweladennet ganin daou vloaz zo.

D'ar houlz-se, e veajen e Breiz war varh-houarn, gand daou vignon. Da Vrasparz e oam o vond, med araog e felle deom gweled iliz Pleiben. Glao a ree pa zegouezjom er gêr-ze, ha prez-braz warnom d'antreal en iliz : gleb e oam ha yen on-noa. Erru war blasenn an iliz, evelato, e weljom penaoz ar hirri-tan a oa bet harzet evid lezel eur seurt posession da dremen. Goulenn a rejom petra a hoarveze : eun interamant 'oa, paotr an davarn o veza marvet hag oll dud ar gêr, pe dost, o vond war-lerh e arched. Ne oam-ni na kerent na mignoned d'an tavarnour-ze, ha koulskoude... Harpet or veloioz ouz tal eun ti bennag, ha ni da heul toud an dud-se ha da vond e-barz an iliz.

Teñval awalh e oa en he diabarz; stered aour a oa livet war ar volz, me 'gred - evel m'ema kont gand an darnvuia euz ilizou koz Breiz-lzel. N'on-eus ket bet êz da weled an aoter, siwaz, abalamour d'an overenn a oa war nez komañs. An ograou a oa o seni hag an dud o kana : trivliet meurbed e oam gand kemend-all. Pa grogas an ofis eh ejom er-mêz; tavet e oa ar glao hag e hellem sellad en on êz ouz an tour

kaer-kenañ, uhel-tre, pevar dourig bihan en neh hag unan
braz en o hreiz.

Neuze e selljom en dro deom : pebez gwezenn deo ha brao
a oa eno, e-kichen an nor vraz ! Peseurt gwezenn 'oa ?
N'ouzon ket mad diouz ar gwez, med ouspenn kant vloaz
he-doa, sur !

Ha setu aze ar halvar brudet-tre. Gand estlamm e weljom
an delwennouigoù kizellet gand aked braz, o kaoud, peb hini
anezo, he doare heh unan. Pebez karantez e-neus lakeet an
arzur en e labour !

Pa zavem, eun eur diwezatoù, on teltenn war da-
chenn-gampa Brasparz, e ouiem on-noa bet gwelet unan euz
ilizou kaerra Breiz.

J. KOSTER
(Bro-Holland)

AR STOURM EVID BREIZ HAG HE YEZ PELEH EMAER ERRU ?

Daou viz zo e tispaken amañ ar « hudennou » o tenna d'ar
« skrid-diazez » pe chart sevenadurel bet prometet war an ton
braz d'ar Vretoned gand an Ao. Giscard d'Estaing pa oa deut
d'ober e droiadig dre Vreiz, e penn kenta miz c'hwevrer. Ha
gwall luziet e seblante beza an traou, dreistoll e-kefiver
talvoudegez komzou Renner ar Stad evid pezh a zell respont ar
gouarnamant ouz mennad Kuzul-Breiz a-zivoud kelenn seven-
nadur ha yez or bro.

Ha ni bremañ e miz mezeven, gwelom 'ta peleh emaer erru
war ar poent-se :

1. — E pennadoù galleg ha bre-
zoneg Emgleo Breiz koulz hag e
diskleriadurioù an oll strolladoù
breizeg eo bet lavaret, adal miz
c'hwevrer, e ranko ar chart rei da
houd en eur hiz frêz e vo sevenet ar
**pemp goulenn a oa e-barz mennad
1975 Kuzul Breiz**, gand embann.
ouspenn-zc. e vo savet **eur statut**
klok evid vezou ha kulturioù
« broadel » pe « rannvroel » Bro-
Hall.

AR BREZONEG EN DIWEZA RENK

2. — Da hanter-ehrel, eo bet
pennadurezioù ar Huzulioù-
departamant ha kêrioù braz
« Breiz », e Roazon, gand Prefet ar

Rejion, war zigarez studia petra
vije lakeet barr ar skrid-feur da
brienti. Anad oa bet, evid ar re a
glevas an Ao. Philip, n'edo ket
hemañ troet-kenañ da skoazella
kas ar brezoneg war-raog : ar
« promotion de la langue breton-
ne » ne oa meneget gantañ nemed
d'ar pemped ha diweza renk war
roll paliou ar chart...

Ne oe dale ebet avad d'an Ao.
Prefet a-benn kaoud eur respont
didro-kaer hag anaoud voul ar
Vretoned, dre henou Charles Josse-
lin, Prezidant Kuzul-departamant
Ocheier-an-Hanternoz, pa lavaras
krak-ha-berr e vefe, diouz e zofl,
« **didalvez mond pelloh** ma ne vefe
ket merket e **penn kenta ar skrid** e
rank beza o flas reiz barz ar

skolioù d'ar brezoneg ha da gultur Breiz.

Hag e tiskouezas diwar neuze an oll dud dilennet deut d'ar Prefeti beza mennet ken stard all e vefe anavezet hag embannet gwirioù or yez. Ken ne rankas ar Prefet cheñch penn en e roll, pa rentas kont euz an emvod, gand kas « promotion de la langue bretonne » war ar renk kenta...

3. — Eun draig all da houd diwar-benn an heveleb bodadeg : kinniget oe gand dileuridi Kuzul nevez Ti-Kêr Vrest eun destenn o houlen e lakfe ar gouarnamant studia ha breutaad dirag ar Parlamant eul lezenn kendeuzet enni ar skridoù diskleriet abaoe 1973 diwar-benn kelenn ar vezou-» rannvro ».

Nahet e oe gand ar Prefet lakaad mouezia eur seurt mennad, dre n'oa emvod ar pennadureziou nemed unan heb stumm reiz (« réunion informelle »).

4. — Eet eur war-raog, abaoe tri miz, gand aoza ali ar strolladou breizeg ha kinnig d'ar Homite Ekonomik ha Sosial danvez evid ar chart. Renket eo bet dindan c'hwech chabistr an divizadennou da lakaad asanti gand ar Stad :

a) **Dirogadur** (abegou ar feur) - b) **Kelenn ar brezoneg ha ar Zevenadur** (da veza sinet gand Ministr an Deskadurez) - c) **Skol-Uhel ar Vro** (Institut Culturel de Bretagne) - d) **Skingomz ha Skinwel** - e) **Oberiantizou-stur** (« Opérations-pilotes ») - f) **ar skoazell** da rei d'ar Hevredigeziou kulturel.

Eur zeizved chabistr a vefe evid Oberiantizou ar Meradureziou pe Administrasionou sevenadurel a-berz Stad (Mirdiez, Savadurioù, divenn an « Herez », h.a....)

Gand se e hello dezrevell (« rapporteur ») Komision sevenadurel ar C.E.S. kaoud peadra da zavel e skrid, hag hemañ, eur wech burutellet ha digemeret gand an Asamble-ze, a vo kaset d'ar Prefet (Evel-se eo e rank kerzed an traou, en aozadurioù-stad a zo bremañ...).

AR CHART A-BENN MIZ MEURZ 1978 ?

5. — Diwar neuze, hervez lavaret, ne velo ket an traou gwall vuan war-raog ! E miz gwengolo nemetken e resevo ar Guzulierien-rannvro dezrevell ar Prefet, dezo da studia diouz o zu ar gudenn en he fez, da gefher o bodadeg euz ar miz-se (19/23-IX). Hag o-devo da zibab petra kinnig da vad d'ar gouarnamant ha d'ar Huzulioù-departamant. Rag ar re-mañ hag ar Stad eo a vo dezo peñ a **mizou « kas-endro »** (« de fonctionnement ») hag ar peb muia euz ar « **miziou-stallata** » (« d'équipement »).

En doare-ze, avad, ma ne vez ket klasket mond buanoh e kiz pe hiz, ne hellfe ket beza peurzavet ha votet ar Skrid-diazez (... hag ar hargou da zeveni e zivizou) kentoh evid troiuz miz meurZ 1978, - da lavared eo mare ar votadegou braz !... Tra ma oa bet gouestlet gand ar Prezidant e vefe lakeet da dalvoud ar feur adaleg penn kenta ar bloaz o tond...

6. — Evel-se 'ta, n'eo ket souez e vefe sellet euz menoz ar chart, gand kalz tud ha gand meur a strollad evel euz eur bromesa taolet d'ar Vretoned... **war-wel d'ar votadegou da zond !** Pe neuze, ha daoust ha ken kreff e savfe pouez goulennoù ar Vretoned, ha mez a zavfe e renerien Bariz gand ar brud roet e diavêz-bro d'o folitikerez a ziarlerh, ma rankont ober van da blega ?

Fors pe abeg a zo e gwirionez, hez eo ali ar strolladou breizeg, - nemed unan bennag anezo, - e lleur kas beteg penn aozidigez ar chart. Da lavared eo beteg ma vo peurechu sevel skrid on Asambleou-Rannvro, - ha neuze goulen euz renerien ar gouarnamant respont ha **ya** pe **nann** e vo sinet ganto, Kement-se avad, **eur pennad mad a amzer araog mare ar votadegou !** Dreist peb tra, e vo da anaoud respont ministr an Deskadurez : ha daoust hag e sino al lodenn a zell euz ar helenn brezoneg ?

Eur gudenn da veza heuliet piz eta !
31-05-77 A. KERAVEL

Eun astenn d'am fennad. - Dond a ra beteg ennon, gand eun tammig dale, renta-kont eun emwel a zo bet, d'an 20-5, etre dileuridi ar federasionou sevenadurel (Prezidant Emgleo Breiz en o zouez) ha Prefet ar Rannvro « Breiz ».

Eun diforh a ra an Ao. Philip, evid lodenn ar Stad en dispignou o tond da heul ar chart, etre peñ a denn d'ar yez hag ar **peurrest**. Kudennoù ar yez a vez renket gantañ en « **eil Rann** » (« second volet ») ar skrid-diazez da zavel, - da dermeni gand Ministr an Deskadurez, hag ar reolennoù merket enni da veza peñ penn-da-benn diwar goust budjed ar Stad.

Evid ar « peurrest », 50 % euz an dispign a vefe war gont ar Stad, hag 50 % war gont ar PEMP departamant a Vreiz (gand ma karo al Loar-Atlantel beza barz an taol !).

Danvez ar skrid ne zell ket euz ar Prefet, diouz e glevet, ha ne vo en e garg nemed seveni kement a vo bet divizet gand an Asambleou-Rannvro. Kared a rafe d'an Ao. Philip e vefe prest ar skrid e miz here, da helloud lakaad en implij an divizou anezañ adal derou 78, - ha pa ne vefe ket dieubet (« débloqués ») an oll yalhadou a-benn neuze...

Djoustu pa vo echu labour Kuzul-Breiz, e kaso e ginnigou d'an daou vinitr o-devo da asanti outo (Deskadurez ha Sevenadur).

Dleet oa din, evel ken-sekretour Emgleo Breiz, rei kement-mañ da houd, - ha din chom diskredig koulskoude, evid va hont vunan...

7.06.77

A.K.

EMBANNADURIOU EMGLEO BREIZ

Evid studi pe kelenn ar yez :
**AR BREZONEG DRE RADIO
LE BRETON PAR LES ONDES**
gand Visant Seité

DAOU LEVR :

Kenta levr, evid ar re a zo o kregi gand ar studi	17,50 F
Eil levr (eil bloavezh)	19,50 F
Eur gasetennig da heul peb levr, pephini	30,00 F

Da veza goulenet en oll stallioù-levriou pe digand :
EMGLEO BREIZ, B.P. 17, 29266 Brest Cedex
C.C.P. Emgleo Breiz 1649-07 U Rennes.

BRUD AR YEZ HAG AR VRO

DANVEZ LENN 'BENN AN HANV

Ar memez sizunvez eo deuet er-mêz, e fin miz mae, an daou levr kenta embannet gant Brud Nevez : barzonegou Naig Rozmor, ha « Lapous-den Penn ar Bed ». Konta a reom evel just war oll lennerien ar gelaouenn da brena al levrioù-ze, ma n'o-deus ket greet c'hoaz. Rag setu aze danvez-lenn 'benn an hanv.

GOUEL AR BREZONEG

E Kergloff ha Kastell-Nevez ar Faou, eo bet greet ar bloaz-mañ Gouel ar Brezoneg. Bet eo bet eur wir festival a beziou-c'hoari brezoneg, peogwir o-deus gelllet en dud gweled e daou zevez, an oll beziou-c'hoari pe dost a zo bet c'hoariet ar bloaz-mañ dre ar vro : « Lapous-den Penn ar Bed », gant C'hoariva Brezoneg Penn-ar-Bed, « Pik-nik e-pad ar brezel » diwar Arrabal, gant tud euz Ti an oll e Karaez, « Ma helljen-me kana laouen », bet savet ha c'hoariet gant Strollad ar Vro-Bagan, ha « Pa gresko an tan », diwar eur skrivagner maorian, c'hoariet gant re yaouank euz Plougin. 300 a dud a zo bet bewech o vond da weled ar peziou-c'hoari. D'ar zul goude kreisteiz, e oa kan ha diskouezadeg. Eur stal a oa gant Brud Nevez, hag he-deus greet berz.

Gant ar yaouankiz, diredet euz pevar horn ar vro, eo bet darempredet ar gouel dreist-oll, ha deuet e oa lod zoken euz a Bariz. N'eus ket bet kavet an tu c'hoaz avad da zedenna da vad brezonegerien ar hartier, ha n'int ket deuet niveruz, pell alese, na d'an diskouezadeg d'ar zul goude kreisteiz, na d'ar peziou-c'hoari, d'ar zul d'abardae.

PLADENNOU NEVEZ DA ZOND

Evel bet bloaz, araog an hanv, e teu kalz a ziskouez nevez er-mêz. Klevet on-eus e oa meur a hini da zond e gwirionez, gant kanerien evel Kadig, Andrea ar Gouil, Youenn Gwernig, ha Glenmor, ha marteze gant re all c'hoaz.

PRIZ PER TREPOS 1977

Ar helou-mañ on-eus resevet digand FR3 :

« Evid ar wech kenta, e oa bet savet eur honkour pe kenstrivadeg Per Trepos gant FR 3 ha gant Servij an Abadennoù brezoneg, e 1976. Galvet e oa an dud da ginnig skridou mad, hag a hellje beza displeget goude e-kerz eun abadenn radio e brezoneg. Barnet e oa bet ar skridou gant eur jury hag a oa ennañ : B. Griveau, rener FR 3 e Roazon, F. Broudic, Mari Kermareg, P. Helias, C. ar Gall, A. Merser, Roman Huon, ha gounezet e oa bet ar priz kenta gant Yann Biger, hag e-noa kinniget eur gonchenn, anvet « Eoul-Men an diaoul », hag an eil gant Korantin Riou, e-noa savet eñ eun danevell anvet « Troiou-kamm ar zant dizano ». Displeget eo bet ar skridou-ze abaoe e kerz abadenn vrezonieg ar zul, « Liou an amzer ha spered an dud ».

Eur honkour all a zo laket war zao e 1977, ha daou briz a zo a-nevez da hounid : unan kenta a 1.000 lur, hag eun eil a 500 lur.

Da gemer perz, e ranker skriva, war-eeun e brezoneg, eun oberenn eo arabad e vefe bet troet diwar eur yez all bennag, na kennebeud all adskrivet na

kempennet diwar eun oberenn all bennag. An oberenn a rank beza diembann.

Peadra a ranko beza d'ober gant an oberenn a vo kinniget eun abadenn radio hag a hellje padoud 20 munut pe war-dro, eur wech ma vo bet displeget.

Ar skridou kinniget a hell beza : eun danevell, eur gontadenn, eur pezh-c'hoari berr, eur sketch, eur farsadenn, eun diviz, eun displegadem (diwar-benn eur vro, eun den pe eun danvez bennag).

fent, istor, prederiadennou, kanaouennoù nevez, hag all...

Ar skridou a ranko beza kaset benn an 30 a viz gwengolo 1977. Roet e vo ar priz war-dro miz du, gant eur jury e vo bodet evid se. Ar re o devo bet eur priz a vo displeget o oberenn goude ze, en eun abadenn vrezonieg.

Da gaoud reolennoù ar honkour, skrivit da : Abadennoù Brezoneg FR 3, P.A.C. - rue Clémenceau, 29200 BREST. »

PRENIT HA KINNIGIT LEVRIOU BRUD NEVEZ :

Karantez ha Karantez GAND Naig Rozmor

Barzonegou a garantez ha barzonegou goapauz.
Biskoaz c'hoaz ne oa bet skrivet seurt barzonegou en or yez !

18 lur + 2,75 lur mizou-kas

Lapous-den Penn ar Bed

renket diwar saozneg J.-M. SYNGE
gant C'HOARIVA BREZONEG PENN-AR-BED

*Iwerzoniz, a lavare e damallarerien da Synge,
ne oant ket evelse...*

10 lur + 2,75 lur a vizou-kas

AN DAOU.LEVR EVID 28 LUR (heb mizou-kas).

C.C.P. P.-M. Mevel 1499-55 Rennes.

KALANDER *

STAJOU BREZONEG E BREST

En em glevet eo Skol Vrezonég ar Merher hag Al Leur Nevez evid ren asamblez stajou brezoneg a vo dalhet e Brest, unan euz ar 1da d'an 8 a viz gouere, an eil euz ar 1^a d'an 9 a viz gwengolo. Evid netra eo ar stajou, nemed priz ar boued hag al loja. Skriva da houzoud hirroh pe da lakad e ano, d'A. Merser, 6, ru Beaumarchais, e Brest.

STAJOU « BREZONEG YEZ VEW »

Eur stobad stajou a vo hed an hafv dindan paeroniez Brezoneg Yez Vew. Tri war ar maez, e miz eost, e Kastell-Paol, Lezneven, ha Lokournan-Leon. Tri all e brezoneg penn-da-benn, e Plougin hag e Plougernevel. Daou « war veaj », da vond war droad euz Hanveg da Kastell-Paol, pe deuz Mur da Lanuon. Ha daou all c'hoaz evid ar re a zo kregi gand ar brezoneg. Skriva da Vikael Madeg, 15, ru St-Gwenal, 29230 Landivizio.

GOUELIOU AR BLEUN-BRUG

Euz ar 6 d'an 10 a viz gouere, e vint greet ar bloaz-mañ e Treglonou ha Landeda, e-kichen Lanniliz. D'ar merher da noz, barzonegou. D'ar yaou, diviz diwar-benn an tourism. D'ar gwener, « Lapous-den Penn ar Bed ». D'ar zadorn, kanerien bro-Leon, G. Delahaye, M. Favennec... D'ar zul vintin, overenn vrezonég. D'ar zul d'abardae, koan vraz ha folk. D'ar zul da noz, fest-noz.

GOUELIOU BREST

Tud 'zo o-deus c'hoanteet adlañsa gouelioù Brest 'benn an hafv, dre ma ne veze ken abaoe ma oa eet Gouel ar Viniaouerien d'an Oriant. Setu zo bet laket war zao eur « Festival International » 'benn ar 14, ar 15, ar 16 hag ar 17 a viz gouere. Kanerien ha muzisianed folk a zo bet pedet e-leiz, asamblez gand kelhiou ha bagadou Breiz, sonerien ha kanerien euz an Iwerzon, bro-Skos, euz ar Hatalogn hag ar vro-Vask, hag Amalia Rodriguez.

BREIZ O VEVA

D'ar 25 ha d'ar 27 a viz gouere, eun abadenn gand F. Broudic diwar-benn Bro Vontroulez. D'an 9 ha d'an 11 a viz gouere, eun abadenn all gand Per ar Flao, diwar-benn « an douar », hervez eur ganaouenn bet savet gand L. Bodenes, ha kanet gand ar c'hoarezed L'Hour.

* Digas a reom da zoñj e vez embannet amañ dreist-oll ar heleier a vez bet kemennet deom. Da veza laket e kalandar miz gouere, e rank ar heleier en em gaoud ganeom 'benn an 2 a viz gouere.

600 skolaer a zo prest d'ober skol vrezonég ! Setu aze petra a zo roet deom da houzoud en niverenn-mañ euz Brud Nevez gand A. Keravel, diwar eur studiadenn a zo bet greet da anaoud gwelloh an ezommou evid pezh a zell kelennadurez ar brezoneg.

Euz skol vrezonég e komz ive Visant Seite, peogwir e tispleg ar wech-mañ istor re nebeud anavezet ar Skol dre Lizer, ema oh ober war he zro abaoe 30 vloaz.

E n° 6 Brud Nevez, e vo lennet c'hoaz barzonegou nevez gand Per-Jakez Helias : e skridou brezoneg kenta abaoe ar Marh Ourgouill...

---

600 instituteurs sont prêts à enseigner le breton ! 60.000 enfants désirent recevoir des cours de breton ! Tels sont quelques-uns des résultats d'une enquête dont rend compte A. Keravel dans ce numéro 6 de **Brud Nevez**.

C'est aussi d'enseignement de la langue bretonne que parle V. Seité, en écrivant l'histoire trop peu connue du cours par correspondance, **Ar Skol dre Lizer**, dont il s'occupe depuis 30 ans.

Également au sommaire de ce numéro : de nouveaux poèmes de Per-Jakez Helias, le premier texte breton qu'il publie depuis le succès de son « **Cheval d'orgueil** ».